

2008–2018: Proměny Ústavu antropologie SCI MUNI

Přístrojové vybavení Laboratoře morfologie a forenzní antropologie. Zleva nahoře: optické skenery Vectra M1 a XT, fotogrammetrie. Zleva dole: ruční RTG přístroj Aribex, NextEngine 3D Scanner, práce s mikroskopem (nahore), 3D tiskárna MakerBot Replicator 2 (dole).

Výzkum historických osobností s podporou počítačových 3D technologií. S pomocí moderního vybavení pracoviště a forenzní antropologických postupů se řeší otázky, jak vypadaly osobnosti jako Franz von Trenck, Jošt Lucemburský nebo Jan Žižka, jaká zranění utrpěli v průběhu svého života nebo jak nakonec zemřeli.

Několik etnoarcheologicky orientovaných expedic směřovalo k něněckým populacím Jamalo-něněckého autonomního okruhu na SZ Sibiři. Výsledky se týkají tafonomie, sídelních strategií, zonality sídliště a sezónních pohybů tamních pasteců, lovců a rybářů i potenciálního přínosu pro komplexní výzkum evropského paleolitu.

Dlouhodobě se zabýváme výzkumy pohřebišť, na kterých se studenti antropologie v praxi seznámí s celou procedurou identifikace, prepreparace, dokumentace a exkavace kostrových hrobů. Záběry zachycují výzkum pohřebišť novokřtěnců v Příbichách a středověkého slovanského pohřebiště v Olšanech u Prostějova.

Proměny ústavu

Ústav antropologie od svého vzniku (1923–1927) vychází z tradičního pojetí antropologie studující vztahy mezi biologickými kořeny a kulturními adaptacemi člověka. Z teoretických koncepcí a praktických aplikací antropologie se v současnosti zaměřujeme zejména na antropologii evoluční, forenzní, sportovní, sociální a antropologii sexuality a smrti.

V roce 2017 se ústav přestěhoval z Vinařské ulice do samostatného pavilonu v areálu PŘF na ulici Kotlářské. Zde vznikla také specializovaná Laboratoř morfologie a forenzní antropologie – LAMORFA.

Výuka

Ústav antropologie poskytuje základní biologické vzdělání s přesahy do sociálních a historických věd, čímž studenti získají komplexní přehled o moderním pojetí oboru.

Ústav má dlouhodobě stabilní počet uchazečů o studium, to se týká i doktorských studijních programů. Průběžně probíhají habilitační řízení v oboru antropologie.

Výzkum

Ve spolupráci s univerzitními a výzkumnými pracovišti v Německu, Polsku, USA a dalších zemích řešíme široké spektrum antropologických disciplín, což odráží i získané projekty a publikace. V uplynulém období to byl především projekt MŠMT OPVK FITEAMP – **Formování interdisciplinárního týmu evoluční antropologie moravských populací**. Náplní projektu bylo formování interdisciplinárního výzkumného týmu v oblasti evoluční antropologie, který je napojen na špičková zahraniční pracoviště (Max-Planck-Gesellschaft Leipzig, Univerzita Poznaň, Univerzita Tübingen). V rámci projektu byl na světové úrovni realizován laboratorní i terénní výzkum a uskutečnily odborné workshopy, zaměřené na předávání nových metodik mladé generaci vědců a studentů. Jihomoravský kraj v rámci SoMoPro udělil projekt **Přechod od středního k mladému paleolitu ve střední Evropě**, v jehož rámci proběhl výzkum jeskyně Pod Hradem. V rámci projektů GAČR a TAČR aktuálně probíhá projekt **Počítačová podpora pro analýzu a predikci vývoje dítěte**.

Top 10 desetiletí

- 1. Paleogenetika pleistocenních populací**
V rámci spolupráce s Ústavem evoluční antropologie Max-Planck-Gesellschaft a dalšími institucemi jsme odebrali genetické vzorky jedinců z Dolních Věstonic a Pavlova a výsledky jsou zařazeny do celkového obrazu vývoje populací evropského paleolitu podle jaderné i mtDNA.
- 2. FIDENTIS databáze 3D obličejů**
Unikátní soubor trojrozměrných modelů obličejů člověka s doprovodnými údaji slouží jako referenční soubor pro vývoj identifikačních metod v kriminalistice a biometrických systémech a pro studium vnitro a mezipopulačních rozdílů.
- 3. Hodnocení prenatalních faktorů lidské ontogeneze**
Zabýváme se studiem struktur, které se kompletně vyvinou už před narozením a poté se téměř nemění (např. proporce lidské ruky, dermatoglyfy nebo kostěný labyrint vnitřního ucha). Můžeme tak zpětně i po mnoha letech sledovat, jak např. různý stres matky v těhotenství (strava, kouření, psychický stav, vliv starších sourozenců aj.) ovlivňoval další vývoj jejího dítěte.
- 4. Analýza, modelování a predikce růstu a vývoje dítěte**
Dlouhodobě se zabýváme hodnocením růstu a vývoje dítěte. Podíleli jsme se na vývoji a testování inovativního modelu lidského růstu, který vychází z jeho fyziologické podstaty a je vhodný pro využití v praxi. Ve spolupráci s kolegy s VUT v Brně vytváříme počítačový program Growth pro hodnocení růstu dětí v ordinacích praktických lékařů pro děti a dorost.
- 5. Využití 3D digitálních technologií ve forenzních vědách**
Ve spolupráci se soudně-lékařskými pracovišti vyvíjíme a ověřujeme metody pro 3D digitální dokumentaci

nálezových situací, posmrtných změn, stop násilí na tělech a kosterních nálezech a také metody pro prezentaci a automatizovanou analýzu těchto 3D záznamů například pro účely odhadu pohlaví, dožitého věku nebo populační příslušnosti.

6. Etiopie
Dvě paleoantropologické expedice směřovaly do Etiopie, kde jsme analyzovali plicovní profily a faunu v Heriye v Afaru a vzorky paleolitických industrií z kařonu Modrého Nilu.

7. Jeskyně Pod Hradem
Byla zkoumána pleistocenní výplň jeskyně Pod Hradem v Moravském krasu. Sedimentologické, faunistické a archeologické analýzy dokládají vývoj přírodního prostředí a blíže datují období, kdy se na Moravě vystřídala neandertálská a anatomicky moderní populace.

8. Výzkum novověkých šibenic
V souvislosti s evidencí šibenic na Moravě a ve Slezsku byl proveden antropologicko-archeologický výzkum šibenic z 16. až 18. stol. u Tišnova, Slavkova a Ivančic. Výsledkem je nejen upřesnění představy o konstrukci šibenic, ale také antropologické poznatky o popravených delikventech.

9. Encyklopedie
Byly vytvořeny čtyři internetové encyklopedie věnované obecné antropologii, antropologii automobilismu, antropologii sexuality a antropologii umění. Jejich návštěvnost překonala 700 000.

10. Syntetické monografie - Anthropologia integra
V nakladatelství Academia (Praha) vyšly tři syntetické monografie Předkové-Evoluce člověka, Počátky umění a Dolní Věstonice-Pavlov. Od roku 2010 ústav vydává interdisciplinárně koncipovaný časopis Anthropologia integra.